

Landskap: Halland Upptecknat av: Walter Welin
 Härad: _____ Adress: _____
 Socken: FALKENBERG Berättat av: Folkskollärare
Anders Ljung
 Uppteckningsår: 1941 Född år 1874 i Angered, Älvsb.län

Adress: N. Ringvägen 33, Falkenberg. Födelsedag: 23/10

Nöjen och lekar.	s. 1,4,6
Födelse och barndop.	s. 2.
Begravning.	s. 5.
Majsjungning.	s. 7.
Stjärngossar.	s. 7.
Påskäggen.	s. 7.
Slå katten ur tunnan.	s. 7.
Majstång.	s. 8.
Jordbruk i Falkenberg.	s. 8.
Ljusinbringningsfesten.	s. 8.
Kungörelser.	s. 9.
Nattväktare.	s. 9.
Brandvaktssax.	s. 9.
Brandfaran.	s. 9.
Marknader i Falkenberg.	s. 10.
Bjären.	s. 11 .
Skiver.	s. 12
Vitormar.	s. 12.
Julormar.	s. 12.
Mårten.	s. 13.
Klädedräkten vid konfirmation , bröllop och begravning.	s. 13.

ACC. N:R.

M 7717 : 1

Landskap: Halland Upptecknat av: Walter Welin
 Härad: Adress:
 Socken: Falkenberg Berättat av: Ljung
 Uppteckningsår: 1941 Född år i

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Nöjen och lekar.

-Annandag påsk var förr l e k d a g på Vallarna. Jag har varit med många gånger. Om lördagskvällarna samlades ungdomen vanligtvis vid någon backe, t.ex. i gården Lindhult. Backen bakom kallades Smedjebacken. Så vidtalade de någon som kunde spela dragspel, och så dansade de hela natten. Eller också kunde de vara vid ett v ä g s k ä l mellan ett par byar. Så vilade de sig och satt och skämtade och hade roligt. Jag kom hit 1899. Jag hade varit folkskollärare i ett par grannförsamlingar. Det fanns inga sammanslutningar då mellan ungdomen, men en hel del unga bad att jag skulle ordna någon organisation åt dem. Men jag ville inte att det skulle vara någon med några bestämda åsikter, alltså godtemplare e.d. Så fick jag se, att de i F i n l a n d hade en förening utan åsikter. Och jag började så nätt. Jag tog inte emot andra än från kommunen, ty jag trodde att det kunde vara svårt att leda utomstående. Vi hade möten var fjortonde dag, och det gick så till, att vi t.ex. sade till någon:

-Nu skall Du, Fridolf Pettersson, hålla föredrag nästan gång!
 Det gjorde han eller hon i regel också med mycket gott resultat.
 Så drack vi kaffe och dansade ringlekar. Det höll vi på med vinter och sommar i tio år, men så gifte de sig och så kom dansbaneindustrin, och vi fick inga anhängare. Det blev alldeles tomt.

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R

M. 7717.2

Landskap: Halland Upptecknat av: Walter Welin
 Härad: Adress:
 Socken: Falkenberg Berättat av: Ljung
 Uppteckningsår: 1941 Född år i

LUNDS UNIV.
 FOLKMINNES-
 ARKIV

Födelse och barndop.

-Vid födelse och barndop var det mycket omständigt förr i trakten här omkring. De gamla berättade mycket i den vägen.

Det ansågs särdeles bra att spika upp en västsko eller en bit stål över dörren för att skydda barnet mot trollen. Modern skulle inte gärna bära något i barmen innan barnet var fött, ty då kunde barnet bli tjuvaktigt. Innan barnet var döpt fick man inte öppna något fönster och ljus skulle brinna i rummet om nätterna för att hålla trollen på avstånd. Spjället skulle också vara stängt. Innan barnet var fött skulle alltid den blivande modern gå med en stoppnål i barmen för att inte trollen skulle göra henne något ohägn, och när barnet var fött, satte man en sax under eller i vaggan. Barnet skulle badas i vatten, vari man lagt några kopparslantar, ty då fick barnet en välljudande stämma.

* /Om rikedomar sades ingenting/. Men badvattnet fick man inte slå ut var som helst, inte på åkern eller utanför dörren. Nej, det skulle grävas ner i fårkäppen. Jag frågade en gång en gumma varför man inte fick slå ut badvattnet var som helst, och då svarade hon, att skatorna då kunde komma och plocka i det, och då blev skatorna fiende till barnet och kunde hacka ut ögonen på barnet. Tvättkläderna till barn fick inte hänga ute efter solnedgången, ty då kunde troll ha något fuffens för sig med dem. När barnet skulle döpas, skulle man lägga ett blad av en psalmbok i lindannför att det skulle ha lätt för att lära sig läsa. Den som bar barnet till dopet kallades för "bäragumman", och när hon skulle upp i vagnen fick ingen hjälpa henne, ty då blev

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R.

No. 7717:3.

Landskap: Halland Upptecknat av: Walter Welin
Härad: Adress:
Socken: Falkenberg Berättat av: Ljung
Uppteckningsår: 194k Född år i

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

barnet tafatt och ville ha hjälp till allting. När de körde hem, skulle de köra fort, ty var det en pojke fick han då gott sätt att handskas med hästar. Innan hustrun blev kyrkotagen fick hon aldrig gå till en granngård, hon fick inte gå in på kyrkogården och hon fick inte gå över rinnande vatten. Så det var väldigt mycket att komma ihåg på den tiden.

Skriv endast på denna sida!

ACC. NR.

M. 7717:4

Landskap: Halland Upptecknat av: Walter Welin
Härad: Adress:
Socken: Falkenberg Berättat av: Ljung
Uppteckningsår: 1941 Född år i

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Lekar.

-Vi hade förr en hel del lekar som lektes, men de ha alldeles "kommit bort." T.ex.

Att dra kattarumpan.

Den lektes på så sätt att två personer knöto ändarna av ett kortare rep om livet på varandra, och så lade de sig på alla fyra. Därefter kröp de baklänges och fräste som katter. Den som lyckades draga den andre med sig över tröskeln till ett annat rum hade vunnit.

Pelle Daskus.

-En stol lades på golvet med ryggsidan uppåt. Den ene lade sig på knä med stolbenet till vänster om sig och fattade i detta med vänster hand. Den andre lade sig vid sidan om stolstyret med detta till vänster samt fattade i detta. Ögonen skulle vara förbundna. I höger hand hade vardera en dag. Den ene ropade "Markus", och den andre svarade "Lukas". Den förste sade då: "Akta dig för Pelle Daskus", och därvid började man ömsevis slå varandra. Men de slog vanligen fel, ty de både försökte ju undvika varandras slag.

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R.

M. 7717:5

Landskap: Halland Upptecknat av: Walter Welin
 Härad: Adress:
 Soeken: Falkenberg Berättat av: Ljung
 Uppteckningsår: 1941 Född år i

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Begravning.

-Till begravingar medfördes i Stafsinge förr särskild förning, bestående av en stor kaka bröd av rågsikt samt en fårstek. Begravningsgillet varade i två dagar. Endast släkt som kommit långväga fick l a g a d mat. De andra erhöll ett dricksglas brännvin och så en brödskiva, en "skålakaka" eller äggaring, vilka voro så stora att de kunde trädas på armen. Vid begravingar slaktades ett får, och huvudet av detta kastades efter liktåget för att hindra att den döde gick igen. Ibland strödde man h a m p f r ö runt huset. ja, t. o. m. på vägen från kyrkan till sorgehuset. Den som gjorde kistan skulle även spika på locket. Någon annan fick inte göra det. Graven skulle grävas dagen före begravingen av byalagets män. Grävorna infann sig på eftermiddagen i sorgehuset och undfägnades med brännvin, en skiva bröd samt en bit ost. Omkr. 1900 var det vanligt att karlarna som kom till en begraving skulle "ha en b esk". På en liter flaska hade de stuckit ned en blommande malörtskvist, så att brännvinet var rent gult. Det kallades för att ha en b e s k, men detta var ett s e n a r e b r u k än brännvinet och brödskivan.

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R. M. 7717:6

Landskap: Halland Upptecknat av: Walter Welin
Härad: Adress:
Socken: Falkenberg Berättat av: Ljung
Uppteckningsår: 1941 Född år i

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Lekar.

Att tända ljuset.

-Två personer lade sig på knä och fattade var sitt ljus i höger hand. Med vänster hand fattade var och en sitt vänstra smalben samt lyfte detta ben från golvet. Samtidigt skulle den ene tända sitt ljus i den andres ljuslåga.

Trä stoppnålen eller Trä synålen.

-En flaska lades på golvet och så lades fötterna mot varandra och det gällde att trä en stoppnål. Leken var synnerligen skrattretande, ty flaskan vek undan för de två.

Skriv endast på denna sida!

Mo. 7717:7.

ACC. N:R.

Landskap: Halland Upptecknat av: Walter Welin

Härad: Adress:

Socken: Falkenberg Berättat av: Ljung

Uppteckningsår: 1941 Född år i

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Majsjungning

förekommer än i dag. Här uppe hos mig kommer de t. ex. Här brukar vara en tre till fyra sällskap. Ursprungligen var det äldre ungdom, men nu är det mest halvvuxen ungdom. Det håller de på med ute på landsbygden också.

Stjärngossar.

Min hustru f. 1881 har talat om att de kom till hennes hem och sjöng. De voro utklädda till Judas och Herodes.

Påskäggen

målades så att växterna kom fram. Kummin och hundkex lades nämligen på, och så färgade de av i mönster.

Slå katten ur tunnan

har inte förekommit här uppe.

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R

16 7717:8.

Landskap: Halland Upptecknat av: Walter Welin
Härad: Adress:
Socken: Falkenberg Berättat av: Ljung
Uppteckningsår: 1941 Född år i.....

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Majstång.

-Jag vet knappt att jag sett någon här omkring. Det bruket var försvunnet för 40 år sedan. Men de hade vid Högen i Stafsinge, och där gick det vilt till. En gång slog de ihjäl en, och det var därför som ingen ville ha majstång sedan.

Jordbruk i Falkenberg.

-Jordbruk var mycket allmänt förr. Nästan varje gård hade eget jordbruk i större eller mindre omfattning. Annu är det en del som ha jordar, t. ex. Falkmans, vars fader var köpman här. Han har nu bildat bolag även för sina jordar. Att man hade jordbruk var inte för lantbrukets egen skull utan mera för att säkerställa livsmedelsbehovet. Allt eftersom det egentliga yrket gav större möjlighet till försörjning såldes jorden undan.

Ljusinbringningsfesten

känner jag inte till.

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R.

7717:9

Landskap: Halland Upptecknat av: Walter Welin
Härad: Adress:
Socker: Falkenberg Berättat av: Ljung
Uppteckningsår: 1941 Född år i
.....

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Kungörelser.

-Förr här i staden/Falkenberg/ läste de upp kungörelser på så sätt att en karl gick omkring med en ringklocka.
-Det blir auktion där och där!, ropade han t.o.m. kungliga kungörelser bekantgjordes på det sättet.

Nattvaktare.

-Vi hade också nattvaktare, men det var före min tid. Vi ha hornet i muséet.

Brandvaktssax.

-Vi ha också en brandvaktssax på muséet. Den hade vakten med sig. De körde den om halsen på bråkstakar och så ledde de dem till finkan. Även fem hillebarder ha brandvakterna använt ända fram till början av 1800-talet.

Brandfaran.

-Sedan nattvaktarna voro avskaffade hade man två brandlurar i staden, den ena vid Gåsatorget, den andra vid bryggeriet. Det var glas över. Det var att slå sönder glaset och tuta i dem. Nu ha vi frivillig brandkår.

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R.

M. 7717:10.

Landskap: Halland Upptecknat av: Walter Welin
Härad: Adress:
Socken: Falkenberg Berättat av: Ljung
Uppteckningsår: 1941 Född år i

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Marknader i Falkenberg.

--Vid marknader var det väldigt bullersamt och slagsmål voro allmänna. Marknadsplatsen var där garveriet nu ligger. Brännvinet var fritt. De fick köpa så mycket de ville, och de gjorde det också. När marknaden var slut, fylkade de sig i två grupper, och slagsmålen började. Här var många tattare såsom Ville Lejon och släkten Kindberg. Här var inga poliser, men vi hade en duktig doktor. Adam Ehrengranath, och han brukade huta åt bråkstakarna. Det var vanligt att f r u n - t i m r e n också deltog i slagsmålen. De bröt upp gatstenar, som de samlade i förklädena åt männen! Den egentliga marknadsplatsen var vid kyrkan, Gåsatorget, där Stenberg bor. Här såldes nämligen lin. Marknaderna pågick i två dar.

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R.

A. 7717:11.

Landskap: Halland

Upptecknat av: Walter Welin

Härad:

Adress:

Socken: Falkenberg

Berättat av: Ljung

Uppteckningsår: 1941

Född år i

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIVBjäran.

-De talade förr mycket om bjäran, vilket var detsamma som mjölkharen, alltså en som drog mjölklyckan ifrån en familj och ökade den för en annan. Bjäran diade korna, så att de mjölkade dåligt. Jag frågade en gång en gammalbonde här i trakten hur de kunde se att det var bjäran, och då svarade han:

-Jo, den stod alltid på köns bakre fötter för att nå upp till ljuvret! Och så lossnade hår som fastnade på klövarna, tillade han med övertygelse.

En bonde kunde göra en bjära själv. De eldade mycket med ris förr, och var det då en gren med en klyka, så kunde de som ville och voro händiga göra en mjölkhare. De fick dock aldrig slå aska av eld på riset ute. En sådan klyka skulle man ha, och så skulle man ha s o l v.

-Har någon s e t t en mjölkhare?, frågade jag en gång en annan gubbe:

-Ja visst, svarade han. Det har jag själv. Den påmindre om en vanlig hare, men den var längre.

En mjölkhare kunde bara skjutas med silverkula. Då var det just en sådan där klyka med solv som behövdes.

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R

M. 7717:12.

Landskap: Halland Upptecknat av: Walter Welin

Härad: Adress:

Socken: Falkenberg Berättat av: Ljung

Uppteckningsår: 1941 Född år i

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Skiver.

Skiver var detsamma som skäver i Skåne. Vissa gummor anlitas för att befria barnen från denna åkomma. Det vanliga var att en skulle försöka få fatt i något som tillhört en som dödats sig, t. ex. ett strumpeband. Detta föremål brändes, och askan gavs i litet vatten åt barnet.

Vitormar

ansågs mycket bra att ha som medicin.

Julormar

var en annan sort än vitormar.

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R.

A. 7717:13.

Landskap: Halland Upptecknat av: Walter Welin
Härad: Adress:
Socken: Falkenberg Berättat av: Ljung
Uppteckningsår: 1941 Född år i

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Mårten
firades med gås. Några särskilda fester förekom eljest inte.

Klädedräkten.

-När flickorna konfirmerades förr i tiden så voro de allti klädda i svarta klänningar av hemvävt och hemspunnet garn. Dessa klänningar voro rynkade vid midjan med skört bak och en snibb fram. De knäpptes tätt om halsen. Så hade flickorna långa, vita förkläden med en mycket bred fäll. Ju bredare fällen var, desto finare ansågs det vara. Förklädena hade långa vita band, vilka knöts baktill. På axeln hade de en vit schalett av sockerduk eller kaschmir, alltså av finaste tyg. På huvudet hade de en vit duk, ofta broderad bak vid snibben. Detta hade de till omkring 1890.

Vid begravningar voro alltid gummorna klädda på samma sätt utom det att de hade svart huvudduk i st. f. vit. Lika så vid nattvardsgång. Till omkring 1905 hade de detta.

När de började med vit bruddräkt kan jag verkligen inte säga, men jag tror att alla bröllop som jag varit med om här uppe så har bruden haft vit.

Skriv endast på denna sida!